

prof. dr hab. inż. Z. Kędziński

Profesor Jerzy Ryś, 80-lecie urodzin

W czerwcu 2002 roku mija 80 lat od urodzin profesora Jerzego Rysia - metaloznawcy, którego działalność naukowa związana jest przede wszystkim z zastosowaniem metod statystycznych i stereologicznych w metalurgii i metaloznawstwie. Z tej okazji w Zakładzie Metaloznawstwa i Metalurgii Proszków AGH w Krakowie odbyło się w dniu 17 czerwca 2002 r. Seminarium Naukowe, na którym głos zabrali: Prorektor AGH prof. dr hab. inż. Andrzej Korbel, Dziekan Wydziału Metalurgii i Inżynierii Materiałowej prof. dr hab. inż. Janusz Łuksza oraz wygłosili referaty: kierownik Zakładu Metaloznawstwa i Metalurgii Proszków prof. dr hab. inż. Zbigniew Kędziński oraz kierownik Pracowni Metalografii Ilościowej i Stereologii dr hab. inż. Kurt Wienczek.

Sylwetka Jubilatą

Prof. dr hab. inż. Jerzy Ryś urodził się 10 czerwca 1922 r. w Krakowie. W 1950 r. ukończył z odznaczeniem studia wyższe na Wydziale Hutniczym Akademii Górniczej. W roku 1949 rozpoczął pracę zawodową w ówczesnym Zakładzie Metalografii i Obróbki Ciepłej Wydziału Hutniczego AG, pracując kolejno na wszystkich stanowiskach od asystenta, aż do profesora zwyczajnego jako specjalista w zakresie statystycznych zagadnień metaloznawstwa i metalurgii. W okresie studiów oraz w trakcie początkowej działalności zawodowej istotny wpływ na osobowość i naukowy profil Jerzego Rysia wywarł profesor Zygmunt Jasiewicz. W roku akademickim 1956/57 z inicjatywy prof. Jasiewicza Jerzy Ryś zorganizował i prowadził zajęcia dydaktyczne z nowego przedmiotu "Statystyczna Kontrola Jakości". Od tego czasu w krąg jego zainteresowań weszły na stałe działy matematyki: "rachunek prawdopodobieństwa" i "statystyka matematyczna". Prof. Ryś do 1992 r. prowadził wykłady ze "Statystycznej Kontroli Jakości". W 1960 r. Jerzy Ryś obronił z wyróżnieniem pracę doktorską, której promotorem był prof. Jasiewicz. Praca ta należy do pierwszych zastosowań statystycznej metody korelacji wielokrotnej.

Książka S. A. Sałtykowa p.t. "Metalografia stereometryczna" wpłynęła na Jego zainteresowanie się zagadnieniem pomiaru w metalografii. Konsekwencją tego była rozprawa habilitacyjna (1965 r.), gdzie po raz pierwszy w polskiej metalografii zostały zastosowane stereologiczne metody pomiaru. W roku 1966 Jerzy Ryś odbył staż naukowy na Uniwersytecie w Erewaniu, (ZSRR), u prof. S. A. Sałtykowa, światowego autorytetu w dziedzinie metalografii ilościowej. Po powrocie do Kraju, przy poparciu prof. Malkiewicza, stworzył w ramach Katedry Metalografii Zespół Metalografii Ilościowej, który w 1968 roku został przekształcony w Pracownię Metalografii Ilościowej Zakładu Metaloznawstwa i Obróbki Ciepłej z doc. Rysiem jako kierownikiem. Równocześnie do programu studiów Sekcji Metaloznawstwa i Obróbki Ciepłej został wprowadzony przedmiot pt. "Statystyka w metaloznawstwie" (później "Metalografia Ilościowa"), który prof. Ryś wykładał aż do 1992 r. Z czasem Jego Pracownia stała się wiodącym krajowym ośrodkiem naukowym w zakresie zastosowań metod statystycznych w metalurgii, metaloznawstwie oraz metalografii ilościowej. Naukowa działalność Pracowni obejmowała trzy podstawowe kierunki:

1. Analizę korelacyjną względnie wariacyjną. Można tu wyróżnić badania dotyczące wpływu składu chemicznego na własności materiałów, w których głównym narzędziem była korelacja wielokrotna. Prace tego typu przyczyniły się w znacznym stopniu do rozwiązania określonych przemysłowych problemów metalurgicznych.
2. Stereologiczną metalografię ilościową. Kierunek ten obejmował głównie stereologiczne metody pomiaru ilościowych charakterystyk mikrostruktur materiałów. Można tu wymienić prace stereologiczne dotyczące:
 - o krzywizny powierzchni granic ziarn i faz;
 - o kątów dwuściennych w strukturze granic ziarn;
 - o tekstury mikroskopowej;
 - o faz dyspersyjnych (globularnych i płytkowych).
3. Metaloznawstwo ilościowe. Spośród tematów można wyróżnić:
 - o ilościowe zależności własności materiałów od mikrostruktury;
 - o koagulacja dyspersyjnych faz węglkowych w stalach;
 - o sferoidyzacja węglków w mikrostrukturach z tzw. "siatką" oraz z płytkami (perlit).

Profesor Ryś opublikował około 200 prac naukowych w tym następujące książki, skrypty i broszury (w kolejności chronologicznej):

1. Ocena stosowania ilościowych metod mikroskopowych do określania faz dyspersyjnych w stali. Zeszyty Naukowe AGH, Rozprawy 52., Kraków 1965.
2. Metody statystyczne w hutnictwie żelaza (Skrypt szkoleniowy dla pracowników Huty Stalowa Wola) Stalowa Wola 1970.
3. Wstęp do metalografii ilościowej (Biblioteka Fizyki Metali), Wyd. Śląsk, Katowice 1972.
4. Zasady statystycznej kontroli jakości wyrobów metalowych (Skrypt uczelniany nr 314), Wyd. AGH, Kraków 1973 (wydanie I), 1975 (wydanie II). (Skrypt Uczelniany nr 589) Wyd. AGH, Kraków 1977 (wydanie III uzupełnione).
5. Opracowanie wyników pomiarów i doświadczeń (Skrypt szkoleniowy dla pracowników Zakładu Badawczego Huty Stalowa Wola), Wyd. Stalowa Wola 1973.
6. Metody statystyczne w metaloznawstwie, Prace Komisji Metalurgiczno-Odlewniczej PAN, Oddział w Krakowie. Metalurgia 20. Wyd. PWN, Warszawa-Kraków 1973. Współautor i redaktor.
7. Koagulacja faz w stopach, współautor K. Wiencek. (Biblioteka fizyki metali), Wyd. "Śląsk", Katowice 1979.
8. Metalografia ilościowa (Skrypt uczelniany nr 847), Wyd. AGH, Kraków 1982, wydanie I i II.
9. The Stereological Methods in Material Science. Prace Komisji Metalurgiczno-Odlewniczej PAN, Oddział w Krakowie. Metalurgia 35. Wyd. Ossolineum, Wrocław-Kraków 1988, Współautor i redaktor.
10. Stereologia materiałów, Wyd. Fotobit Design, Kraków 1995.

Profesor Ryś jest niekwestionowanym autorytetem w zakresie metod statystycznych, statystycznej kontroli jakości, metalografii ilościowej oraz stereologii. O znaczeniu jego badań dla metalografii ilościowej i stereologii świadczą m.in. cytowania w książkach, spośród których można wymienić:

- S.A. Sałtykow: Stereometryczeskaja metalografija. Wyd. Metalurgia, Moskwa 1970;
- M. Pluta: Mikroskopia optyczna. Wyd. PWN, Warszawa 1982;
- D. Stoyan, W. Kendall i J. Mecke: Stochastic Geometry and its Applications, Wyd. J. Wiley & Sons, Chichester 1995.

Profesora Rysia powszechnie uważa się za twórcę polskiej szkoły metalografii ilościowej. Jego wychowankowie pracują w różnych ośrodkach naukowych w Kraju i zagranicą. Jego działalność stymulowała rozwój metalografii ilościowej i stereologii w Politechnikach: Śląskiej, Krakowskiej, Warszawskiej i Częstochowskiej. Jego udział w naukowych seminariach, konsultacja prac badawczych oraz recenzowanie prac doktorskich i habilitacyjnych wpłynęły znacząco na rozwój kadry naukowej w tych ośrodkach.

Prof. Ryś zainicjował powstanie oraz był przewodniczącym komitetu organizacyjnego ogólnopolskich konferencji stereologicznych "STERMAT", które były organizowane systematycznie w latach od 1983 do 2000.

Prof. Ryś przyczynił się istotnie do powstania Polskiego Towarzystwa Stereologicznego, w którym pełnił funkcję wiceprezesa ds. zastosowań stereologii w nauce o materiałach (1988-1992).

Profesor Ryś jest członkiem (zwyczajnym lub honorowym) wielu polskich i zagranicznych stowarzyszeń naukowych lub technicznych. Za swą rozległą działalność był prof. J. Ryś wielokrotnie nagradzany nagrodami Rektora AGH, Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministra Hutnictwa.

W 1992 roku Profesor Ryś przeszedł na emeryturę, jednak nadal prowadzi czynną pracę naukową. W 1995 roku wydał wspomnianą już książkę p.t. "Stereologia Materiałów". Jest współautorem następujących prac:

1. The estimation of carbide particles density in steel by counting measurements made on sections, Konferencja QMAT'97, Warszawa 1997 (współautorzy K. Wienczek, K. Satora).
2. The estimation of Fe₃C particle density in steel by simple counting measurements made in plane sections, Inżynieria Materiałowa, nr 3, 1998 (współautor K. Wienczek).
3. A survey on NV-stereology for convex particles in metallography, Acta Stereologica, vol. 17, 1998, s.143 (współautorzy J. Bodziony, K. Wienczek).
4. Estimation of particle density NV by coupled plane sections, Acta Stereologica, vol. 17, 1998, s. 175 (współautor K. Wienczek)
5. Statystyczne własności stereologicznego estymatora całkowitej krzywizny średniej powierzchni cząstek fazy dyspersyjnej (w przygotowaniu).

Bibliografia:

J. Frydrych, K. Wienczek: Prof. dr hab. inż. Jerzy Ryś 75-lecie urodzin [w:] "Hutnik", nr 10, 1997, s. 435-438 oraz nr 5, 1997, s. 200-203.

[BIP nr 106/107 sierpień/wrzesień 2002 r. str. 6](#)